

Pathology of Electronic Financial Reporting in terms of Content, Dimensions and Structure

*Amir Ali Rahimi*¹

Ali Lalbar^{*2}

(Receipt: 2023.04.26- Acceptance: 2023.07.31)

Abstract

In this research, an attempt was made to study the pathology of electronic financial reporting in terms of content, dimensions and structure. The research was qualitative and exploratory; therefore, it was done by conducting 35 interviews in 2021 using the Delphi method with experts in the field of theoretical foundations of electronic financial reporting and the field of capital market. The results of the research showed that according to experts, information security is the most important reason for not having the necessary capabilities of the current internet reporting model. Also, the indicator of creating suitable platforms for the development of internet reporting in general and its subset, i.e. creating conditions for the convenience and availability of internet financial information was the most important indicator among the identified indicators in order to address the criticisms and shortcomings of the current model and respond to the needs of the users.

Key Words: Internet reporting, pathology, information insecurity

---

1. Master's degree student, Department of Financial Management, Faculty of Management, Islamic Azad University, Arak Branch, Iran amiralirhm12@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Management, Islamic Azad University, Arak Branch, Iran
*.corresponding author: for_lalbar@yahoo.com

آسیب شناسی گزارشگری مالی الکترونیکی از نظر محتوا، ابعاد و ساختار

امیرعلی رحیمی^۱

علی لعل بار*^۲

(دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۶-پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۴/۱۶)

چکیده

در این پژوهش، تلاش شده است تا به آسیب شناسی گزارشگری مالی الکترونیکی از نظر محتوا، ابعاد و ساختار پرداخته شود؛ این پژوهش، یک پژوهش کیفی و اکتشافی است. برای این منظور، با انجام ۳۵ مصاحبه در سال ۱۴۰۱ به روش دلفی با افراد خبره در حوزه مبانی نظری گزارشگری مالی الکترونیکی و حوزه بازار سرمایه، به اشباع رسیده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که برای عدم برخورداری قابلیت‌های لازم الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از نظر خبرگان، امنیت اطلاعات مهمترین دلیل است. همچنین، شاخص ایجاد بسترهای مناسب برای توسعه گزارشگری اینترنتی به طور کلی و زیرمجموعه آن یعنی ایجاد شرایطی برای راحت بودن و در دسترس بودن اطلاعات مالی اینترنتی، با اهمیت‌ترین شاخص در بین شاخص‌های شناسایی شده، جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده‌کنندگان می‌باشد.

واژه‌های کلیدی:

گزارشگری اینترنتی، آسیب شناسی، عدم امنیت اطلاعات.

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد گروه مدیریت مالی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران amiralirhm12@gmail.com

۲. استادیار گروه حسابداری، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

*. نویسنده مسئول: a_lalbar@iau-arak.ac.ir

مقدمه

گزارشگری مالی یکی از مهمترین فرآورده‌های سیستم حسابداری است که از اهداف عمده آن فراهم آوردن اطلاعات لازم برای تصمیم‌گیری اقتصادی استفاده کنندگان در خصوص ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است. نقش بالقوه اینترنت، به عنوان یک وسیله جدید افشای اطلاعات به عموم مردم، می‌تواند با سرعت بیشتر خواسته ذینفعان را برای رسیدن به حجم گسترده اطلاعات، برآورده سازد. استفاده از اینترنت باعث می‌شود اطلاعات به سراسر جهان منتشر شود و در نتیجه تسهیل در دسترسی بهتر به اطلاعات مالی، سرمایه‌گذاری را بهتر نماید. گزارشگری مالی الکترونیکی اجازه می‌دهد تا شرکت‌ها برای ارائه اطلاعات به سرمایه‌گذاران بالقوه، بهتر عمل کنند (کمالی اردکانی و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به پژوهش‌هایی که در داخل کشور در مورد ادبیات پژوهش انجام شده است با وجود پژوهش‌های انجام شده در این زمینه خلا تحقیقاتی وجود دارد، بنابراین در این پژوهش سعی در کمک به حل مسئله موجود و رفع گوشه‌ای از این خلا را خواهیم داشت. در این پژوهش بر آسیب‌شناسی گزارشگری مالی الکترونیکی از نظر محتوا، ابعاد و ویژگیهای کلیدی مناسب تمرکز شده است. بنابراین هدف اصلی این مطالعه آسیب شناسی گزارشگری مالی الکترونیکی از نظر محتوا، ابعاد و ویژگیهای کلیدی مناسب می‌باشد (آردیلا و کارولین، ۲۰۲۲).

گزارشگری مالی الکترونیکی امکان ارائه اطلاعاتی را فراهم آورده که با اطلاعات گزارش‌های سنتی تفاوت دارد. ارتباط برتری داده‌ها، قابلیت دسترسی به داده‌ها را تقویت و دسترسی مرحله به مرحله اطلاعات را آسان کرده است. افزون بر این شبکه جهانی اطلاع رسانی، سنجش عملکرد غیرمالی و استفاده از نمودارها را برای تفهیم بهتر امکان پذیر ساخته است. اینترنت به شرکت‌ها راهکارهای جدیدی را برای تکمیل، جایگزینی و مدیریت راه‌های قدیمی روابط میان مالکان و مدیران پیشنهاد می‌دهد تا اطلاعات مالی را که مربوط به سرمایه‌گذاران است افشا کند و در اختیار آنها قرار دهد. با وجود فراگیر شدن گزارشگری مالی الکترونیکی در سطح جهان، هنوز کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، از روش‌های سنتی گزارشگری مالی استفاده می‌کنند و استفاده از گزارشگری مالی الکترونیکی در آنها نسبت به کشورهای توسعه یافته بسیار کم رنگ می‌باشد. اگر کشور ایران نتواند خود را با این شیوه جدید گزارشگری پیوند دهد، در آینده‌ای نه چندان دور، در عرصه رقابت بین المللی به حاشیه رانده خواهد شد و بسیاری از فرصت‌های کسب و کار را از دست خواهد داد. گزارشگری مالی الکترونیکی به استفاده از وب سایت شرکت برای انتشار اطلاعات در مورد عملکرد مالی شرکت اشاره دارد (رحمان، ۲۰۱۰).

گزارشگری مالی الکترونیکی اجازه می‌دهد تا شرکت‌ها برای ارائه اطلاعات به سرمایه‌گذاران بالقوه، تصمیمات بهتری در راستای تخصیص بهینه منابع اتخاذ کنند. با کمک اینترنت، اطلاعات مالی در دسترس عموم قرار می‌گیرد. گزارشگری مالی الکترونیکی شرکت را قادر می‌سازد تا افشای گزارشات سالانه سنتی با اطلاعات مالی و غیر مالی اضافی در فرمت‌های مختلف به مخاطبان گسترده‌تر ارائه نماید. ارائه اطلاعات با فرمت خاص می‌تواند برای سازمانها و افرادی نظیر بورس اوراق- بهادار تهران، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و شرکت‌های سهامی عام، سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل در بورس مفید باشد. بنابراین بایستی مشخص گردد که وجود چه آیتم‌هایی در گزارشگری مالی الکترونیکی باعث افزایش کیفیت آن می‌شود و ابزاری را برای سنجش و ارزیابی آن ارائه نمود. شاخص‌های گزارشگری مالی الکترونیکی اشاره به متغیرهای وابسته ای دارد که برای تعیین سطح گزارشگری مالی الکترونیکی به کار گرفته می‌شود (بن علی خان و بن اسماعیل، ۲۰۱۱)، که می‌تواند عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش دهد (مونتر و همکاران، ۲۰۱۴).

همچنین افراد و سازمان‌های درگیر در این مسئله سرمایه‌گذاران و سهامداران و مدیران شرکت‌ها و نیز محققین و دانشجویان علاقمند به اجرای تحقیقات مشابه و سایر شرکت‌ها و سازمان‌ها می‌باشند. پژوهش حاضر در پی آن است که به

1. Rahman
2. Bin Ali Khan & Bin Ismail
3. Monter et al

واسطه تجزیه و تحلیل اطلاعات واقعی دریافت شده از بورس اوراق بهادار تهران و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، با بررسی و آسیب‌شناسی گزارشگری مالی الکترونیکی از نظر محتوا، ابعاد و ویژگی‌های کلیدی مناسب به استخراج معیارهایی کند که از این طریق سرمایه‌گذاران با شناخت از آنها برای سرمایه‌گذاری هدایت شوند و آنها سهم مورد نظر خود را با اطمینان بیشتری خریداری کنند.

پیشینه تحقیق و مبانی نظری

تئوری نظریه انتظارات این تئوری بر این اصل تمرکز دارد که گزارشگران مالی الکترونیکی انتظار دارند که از طریق گزارش‌های خود به ارزش‌هایی مانند شفافیت، امانت‌داری و اعتبار کمک کنند. در صورتی که این انتظارات برآورده نشوند، گزارشگران مالی الکترونیکی ممکن است از ارائه گزارش‌های مالی خودداری کنند. و تئوری نظریه انگیزش این تئوری بر این اصل تمرکز دارد که گزارشگران مالی الکترونیکی برای ارائه گزارش‌های مالی موثر و کیفیت بالا، باید به طور مناسب تحت الهام قرار گیرند. این تحریک می‌تواند از طریق ارائه پاداش‌های مالی، ترقی‌های شغلی و یا تشویق‌های دیگر صورت گیرد. تئوری نظریه تعهد سازمانی این تئوری بر این اصل تمرکز دارد که گزارشگران مالی الکترونیکی برای ارائه گزارش‌های مالی موثر و کیفیت بالا، باید به سازمان خود تعهد داشته باشند. این تعهد می‌تواند از طریق ارائه مزایای شغلی، حمایت از توسعه حرفه‌ای و یا تشویق‌های دیگر صورت گیرد. تئوری نظریه رفتار شهروندی سازمانی این تئوری بر این اصل تمرکز دارد که گزارشگران مالی الکترونیکی برای ارائه گزارش‌های مالی موثر و کیفیت بالا، باید به عنوان شهروندان سازمان خود عمل کنند. این رفتار می‌تواند از طریق ارائه مشارکت در تصمیم‌گیری‌های سازمانی، حمایت از اهداف سازمانی ایجاد گردد. با تشریح تئوری‌های مختلف در مورد آسیب‌شناسی گزارشگری مالی الکترونیکی، می‌توان بیان کرد که مسائل مختلفی مرتبط با امنیت، کیفیت، ریسک مدیریت، مدیریت داده‌ها و تغییرات در سازمان نیازمند مدیریت مناسب هستند. در نتیجه، برای مدیریت گزارشگری مالی الکترونیکی به بهترین شکل ممکن، باید از رویکردهای مدیریتی گوناگون و با توجه به وضعیت و نیازهای سازمان، استفاده کرد. علاوه بر این، باید توجه به جوانب قانونی و مقررات مربوط به گزارشگری مالی الکترونیکی نیز داشته باشیم تا از هرگونه تخلف و نقض قانونی جلوگیری شود. هیئت استانداردهای حسابداری مالی و هیئت استانداردهای فرامرزی حسابداری نقدهایی را در ارتباط با الگوی کنونی تهیه صورت‌های مالی سه‌گانه (ترازنامه، سود و زیان و جریان وجوه نقد) مطرح نمودند که از آن جمله می‌توان به عدم به کارگیری روش یکسان در تهیه صورت‌های مالی مختلف، استفاده از طبقه بندی‌های گوناگون، عدم ارائه ارقام با اهمیت در سطح یکسان در هر یک از صورت‌های مالی و در نتیجه دشواری درک ارتباط بین ارقام صورت‌های مالی مختلف و کاهش شفافیت اشاره داشت (شمس زاده و همکاران، ۱۳۹۶). در واقع یکی از دلایل اصلی مشارکت اندک مردم در بازار سرمایه، عدم آگاهی و نبود تحلیل است و این امر از نبود دانش لازم برای تحلیل ناشی می‌شود. عدم وجود تحلیل‌ها باعث می‌شود سرمایه‌گذاران در خرید و فروش‌های خود و تصمیم‌های سرمایه‌گذاری‌شان، با تجزیه و تحلیل درست اقدام نکنند. بلکه از روی دست هم نگاه کرده و از یکدیگر تبعیت نمایند. در نتیجه این خطر وجود دارد که بتوان آنها را به سادگی و به راحتی به سمت و سوی دلخواه هدایت کرد. اینترنت، شکل جریان اطلاعات از تهیه‌کنندگان به استفاده‌کنندگان و بر عکس را تغییر داده و دسترسی به اطلاعات را آسان کرده است و استفاده‌کنندگان می‌توانند از طریق آن، اطلاعات دلخواه خود را دریافت کنند. استفاده از اینترنت به عنوان یکی از کانال‌های پخش اطلاعات شرکتها، پدیده‌ای است که در سال‌های اخیر در حال رشد و پیشرفت بوده است. گزارشگری مالی الکترونیکی به استفاده از وب سایت شرکت‌ها به منظور انتشار اطلاعات مربوط به عملکرد مالی دلالت دارد (پورزمانی و سنایی، ۱۳۹۲).

از آنجایی که کشور ما به عنوان یک کشور در حال توسعه، باید افزایش سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کند و حس اعتماد و درک سهامداران را بالا ببرد؛ بنابراین عدالت، بهره‌وری، سودآوری و شفافیت اطلاعات مالی جزء عوامل

مهم مبادلات سرمایه است، شرکت‌ها برای انتشار اطلاعات مالی به صورت آنلاین انگیزه دارند تا سرمایه‌گذاران بین‌المللی و ملی بیشتری را جذب کنند و با توجه به این که تاکنون پژوهش‌های محدودی در زمینه فعالیت‌های گزارشگری الکترونیکی شرکتها از نظر محتوی و نحوه ارائه در ایران انجام گرفته است و این پژوهش جزء نخستین پژوهش‌های جامعی است که تأثیر گزارشگری الکترونیکی شرکت‌های بورسی ایران و ویژگی‌های شرکت را بر محتوای اطلاعاتی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام ارزیابی می‌کند لذا انجام این پژوهش می‌تواند به راه‌های شناخت و توسعه تجاری بازار سرمایه و شکوفایی اقتصاد از طریق توسعه سرمایه‌گذاری‌ها و هدایت مطلوب تر سرمایه‌گذاری‌ها به انجام برسد. این امر مستلزم کاهش عدم تقارن اطلاعاتی از طریق افزایش کیفیت گزارشگری مالی و انتشار به روز گزارش‌های مالی الکترونیکی توسط شرکت‌های بورسی امکان پذیر می‌شود. به نظر می‌رسد به رغم توسعه ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات در زمینه‌هایی چون اینترنت و توسعه زبان گزارشگری مالی الکترونیکی و توسعه زیرساختی انجام شده توسط ارکان نظارتی، هنوز در سطح شرکت‌های بورسی انتشار به روز گزارشگری مالی الکترونیکی در ابعاد مختلف در حد انتظار نیست. اگر کشور ایران نتواند خود را با این شیوه جدید گزارشگری پیوند دهد، در آینده‌ای نه چندان دور، در عرصه رقابت بین‌المللی به حاشیه رانده خواهد شد و بسیاری از فرصت‌های کسب و کار را از دست خواهد داد. همچنین بررسی ادبیات موجود نشان می‌دهند که در کشور ایران در زمینه این شیوه نوین گزارشگری مالی خلأ تحقیقاتی وجود دارد و شاید علت عدم آشنایی شرکت‌های ایرانی با این شیوه جدید گزارشگری، همین موضوع باشد لذا پژوهش حاضر در صدد است تا به آسیب شناسی گزارشگری مالی الکترونیکی از نظر محتوا، ابعاد و ساختار پردازد و موجب گردد که شرکت‌های ایران با آشنایی بیشتر با پیامدهای گزارشگری مالی الکترونیکی، به سمت استفاده از این شیوه نوین گزارشگری سوق داده شوند.

در داخل کشور در این زمینه کمالی اردکانی و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان ارائه ابزاری جهت سنجش کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی دریافته‌اند که در شاخص نحوه ارائه مولفه دسترسی آسان به روابط سرمایه‌گذاران و اطلاعات مالی با بیشترین مقدار موثرترین شاخص‌ها در این بعد هستند و مولفه ارائه معیارهای حاکمیت شرکتی مرتبط با شرکت با بیشترین مقدار، در بعد محتوای ارائه می‌باشد. در پایان ابزاری جهت سنجش کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی ارائه می‌گردد. بندریان و همکاران (۱۳۹۸)، در بررسی تأثیر کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی و ویژگی‌های شرکت بر محتوای اطلاعاتی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام دریافته‌اند که مطابق مدل اولسن (۱۹۹۵) سود هر سهم و ارزش دفتری آن دارای محتوای اطلاعاتی بوده و کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی نیز باعث افزایش محتوای اطلاعاتی ارزش بازار حقوق صاحبان می‌شود. همچنین در شرکت‌هایی که کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی بیشتر است؛ اندازه شرکت و سودآوری باعث افزایش محتوای اطلاعاتی مزبور شده ولی اهرم مالی از محتوای اطلاعاتی آن می‌کاهد. ناظمی اردکانی (۱۳۹۸)، در بررسی تأثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر ارزش شرکت دریافته‌اند که درصد گزارشگری مالی اینترنتی و درصد اقلام محتوایی گزارشگری مالی اینترنتی بر ارزش شرکت تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد، ولی درصد اقلام نحوه ارائه گزارشگری مالی اینترنتی بر ارزش شرکت تأثیری ندارد. کاشانی و ملافاقر (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان ارزیابی تأثیر گزارشگری الکترونیکی بر پارامترهای گزارشگری مالی دریافته‌اند که گزارشگری الکترونیکی در کل، ارزش اطلاعات آرایه شده در گزارش‌های مالی را افزایش می‌دهد ولی در مقایسه جزء به جزء ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مشخص شد این نوع گزارشگری باعث کاهش ویژگی مربوط بودن اطلاعات و همچنین کاهش قابلیت اعتماد آن میشود و در عوض میزان دسترسی به اطلاعات مالی را افزایش می‌دهد و اطلاعات به موقع و بهنگام تری را آرایه می‌دهد.

مومنی و ارس خان (۱۳۹۶)، در بررسی تأثیر گزارشگری مالی الکترونیکی بر قیمت سهام دریافته‌اند که مقادیر آماره t برای تغییرات سه ماه قبل قیمت، دو ماه قبل قیمت و یک ماه قبل به ترتیب $۰/۵۰$ ، $-۰/۳۳$ و $-۰/۴۴$ است که هیچ کدام در ناحیه رد فرض صفر قرار نمی‌گیرد. یعنی تغییرات سه ماه قبل قیمت، دو ماه قبل قیمت سهام و یک ماه قبل قیمت سهام

برای شرکت هایی که از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده میکنند با مقدار تغییرات نسبی میانگین قیمت برای شرکت هایی که از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده نمی کنند تفاوت معناداری ندارد.

بابایی و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان حسابداری و گزارشگری الکترونیکی دریافتند که مقالات در خصوص این موضوع، درک از نقطه تلاقی و اثرپذیری بین گزارش آنلاین و حسابداری را توسعه می دهد. این مقاله مشارکت های مربوط به موضوع را در موقعیت نامعلومی قرار می دهد که به موجب آن گزارش آنلاین به صورتی انتقادی، تغییری و زمینه ای به لحاظ واقعیت ها و پتانسیل ها، فهمیده می شود. ولی پور و همکاران (۱۳۹۳)، در بررسی عوامل مؤثر بر گزارشگری اینترنتی دریافتند که علاوه بر رابطه مستقیم بین عوامل فوق با گزارشگری مالی اینترنتی حدود ۶۲ درصد شرکت های ایرانی در وبسایت خود اطلاعات مهمی گزارش کرده اند. پورزمانی و سنایی (۱۳۹۲)، در بررسی تاثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر قیمت سهام پرداخته اند. پژوهشگر سعی در بررسی اثرات این گزارشگری بر قیمت سهام دریافتند که با فرض عدم وجود سایر عوامل مؤثر، میانگین قیمت سهام بعد از گزارشگری مالی اینترنتی شرکتها نسبت به قبل از آن تفاوت معناداری دارد ولی میانگین قیمت سهام شرکت هایی که از گزارشگری مالی اینترنتی استفاده می کنند نسبت به شرکت هایی که از گزارشگری مالی اینترنتی استفاده نمی کنند دارای تفاوت معناداری نیست. مهدوی پور و همکاران (۱۳۸۷)، در بررسی عوامل مؤثر بر افشای اطلاعات مالی از طریق اینترنت در وبسایت دریافتند که بین افشای اطلاعات مالی از طریق اینترنت (متغیر وابسته) و اندازه شرکت، اهرم شرکت و نوع صنعتی که شرکت در آن فعالیت می کند (متغیرهای مستقل)، رابطه معناداری وجود دارد.

در خارج از کشور نیز آردیلا و کارولین (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان تأثیر حاکمیت شرکتی بر گزارشگری مالی الکترونیکی دریافتند که شرکت هایی با حقوق سهامداران ضعیف و درصد بالاتری از مدیران مستقل احتمال بیشتری برای مشارکت در گزارشگری مالی الکترونیکی دارند. جالب توجه است، این شرکتها همچنین احتمال بیشتری برای افشای ساختارهای حاکمیت شرکتی خود در وبسایت های شرکتی خود دارند. مورداینتی و خان (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان توسعه انتشارات گزارشگری مالی الکترونیکی: خلاصه ای از تجزیه و تحلیل کتاب سنجی دریافتند که ۶۶۹ کلمه کلیدی به ۱۱ خوشه تقسیم می شوند. تحلیلی که از تجزیه و تحلیل کتاب سنجی استفاده می کند، وضعیت گزارشگری مالی الکترونیکی را توسعه می دهد، این یک زمینه تحقیقاتی به روشی دقیق از طریق تجسم روند نوظهور است و در حال حاضر بر موضوعات متمرکز شده است. نتایج تجزیه و تحلیل نیز متغیرهایی را پیشنهاد کرده است که می تواند در تحقیقات بعدی مورد استفاده قرار گیرد و یافتن مبنای دانش و تشخیص جهت گیری های آینده پژوهشی در این زمینه بسیار مفید است. بانانوکا (۲۰۱۹)، در پژوهشی با عنوان توسعه انتشارات گزارشگری مالی الکترونیکی: خلاصه ای از تجزیه و تحلیل کتاب سنجی دریافتند که هم سرمایه فکری و هم نیروهای هم شکلی پیش بینی کننده های مهم گزارشگری مالی الکترونیکی در میان شرکت های خدمات مالی در اوگاندا هستند. با این حال، زمانی که سرمایه فکری وجود ندارد، نیروهای هم شکلی به طور قابل توجهی به گزارشگری مالی الکترونیکی کمک می کند. السارتاوی (۲۰۱۷)، در بررسی تأثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر ارزش افزوده بازا بانک های اسلامی کشورهای ضو شورای همکاری خلیج فارس دریافتند که بین گزارشگری مالی الکترونیکی و ارزش افزوده بازار بانک های اسلامی رابطه مثبت وجود دارد و گزارشگری مالی الکترونیکی با افزایش شفافیت و تقارن اطلاعات، موجب افزایش قیمت سهام بانکها در بازار می گردد.

احمد و همکاران (۲۰۱۵)، در پژوهشی ارتباط بین سطح گزارشگری مالی الکترونیکی و ارزش شرکت های بورس اوراق بهادار کشور مصر را بررسی کردند و دریافتند که اقلام محتوایی و اقلام پشتیبانی از کاربر دارای ارتباط معنادار با ارزش

1. Ardillah & Carolin
2. Murdayanti & Khan
3. Bananuka
4. Al-Sartawi et al
5. Ahmed et al

شرکت می باشد. ولی ارتباط معناداری بین اقلام مربوط به نحوه ارائه اطلاعات و ارزش شرکت وجود ندارد. رحمان (۲۰۱۰)، در بررسی تأثیر گزارشگری مالی الکترونیکی بر قیمت سهام ۱۰۰ شرکت بورس اوراق بهادار اندونزی دریافتند که رابطه ای مثبت بین میزان گزارشگری مالی الکترونیکی و بازده غیر عادی سهام وجود دارد و تفاوت معناداری بین بازده غیر عادی سهام شرکت‌هایی که از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده می‌کنند، نسبت به شرکت‌هایی که از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده نمی‌کنند، وجود ندارد. لای و همکاران^۲ (۲۰۱۰)، پیامدهای اقتصادی گزارشگری مالی الکترونیکی را مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که ۴۹۰ شرکت دارای وب سایت بوده و از این تعداد ۲۰۶ شرکت از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده می‌کردند. همچنین نتایج نشان داد که قیمت سهام شرکت‌هایی که از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده می‌کنند، در مقایسه با شرکت‌هایی که از گزارشگری مالی الکترونیکی استفاده نمی‌کنند، با سرعت بیشتری تغییر می‌کند. لاران و گینر^۳ (۲۰۰۶)، گزارشگری مالی الکترونیکی را در ۴۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مادرید دریافتند که بین اندازه شرکت، اهرم مالی و بازده حقوق صاحبان سهام با میزان اطلاعات افشا شده از طریق اینترنت رابطه معناداری وجود دارد. طارق اسماعیل^۴ (۲۰۰۲)، در تحقیقی، عوامل مؤثر بر افشای اطلاعات مالی از طریق اینترنت دریافتند که بین افشای اطلاعات مالی از طریق اینترنت و متغیرهای مستقل پژوهش از جمله سودآوری، اندازه شرکت و اهرم شرکت، رابطه معناداری وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش

پژوهش حاضر از منظر بعد زمانی، مقطعی است؛ زیرا مصاحبه‌ها در سال ۱۴۰۱ انجام شده‌اند. از منظر هدف، به دلایل پیش رو از نوع اکتشافی است. این پژوهش، از منظر فرایند اجرا (نوع داده‌ها)، از نوع کیفی است؛ همچنین بخش دوم شامل روش‌های تحلیلی و تعبیر و تفسیری است که برای رسیدن به یافته‌ها یا نظریه‌ها به کار می‌رود و از منظر منطق اجرا (یا نوع استدلال) از نوع استقرایی است.

جامعه آماری

در پژوهش به شیوه‌ی دلفی، نمونه مورد مطالعه باید به نحوی انتخاب می‌شدند تا افراد متخصص، خبره و صاحب‌نظر در موضوع پژوهش، موسوم به اعضای گروه دلفی به عنوان نمایندگان جامعه، در نظرسنجی نقشی اساسی ایفا نمایند. به همین جهت، روش‌های نمونه‌گیری تصادفی برای انتخاب افراد مناسب نمی‌باشد، بلکه در این قبیل پژوهش‌ها اشخاص صاحب‌نظر از طریق بررسی دانش، توانمندی و تجربیاتی که دارند انتخاب می‌شوند. به عقیده هارمن و پرس (۲۰۱۵) یک گروه متخصص در پژوهش دلفی، گروهی است که نمایندگان گروه‌های مختلف در آن شرکت داشته و از افرادی تشکیل شده باشد که علم و آگاهی عمیق و وسیعی در زمینه‌ی پژوهش دارند. ویژگی‌های مد نظر گروه دلفی، جهت انتخاب نمونه دارا بودن مدرک دکتری و یا حسابدار رسمی با حداقل ۱۰ سال سابقه کار مفید می‌باشد. بر این اساس پس از ارسال پرسشنامه دلفی طراحی شده برای خبرگان، نظر ۳۵ نفر از ایشان که واجد شرایط در زمینه‌ی پژوهش بودند، به شرح نگاره (۱) اخذ گردید.

1. Rahman
2. Lai et al
3. Larrán & Giner
4. Tariq Ismail

نگاره (۱) - ساختار و تعداد اعضای جامعه پژوهش

ردیف	شرح	تعداد
۱	اعضای هیئت علمی عضو گروه های حسابداری، مدیریت مالی	۱۵
۲	فعالان بازار سرمایه، مدیران عامل و مالی شرکت ها، مدیران ارشد بورس اوراق بهادار	۲۰
	کل	۳۵

بنابراین، پرسشهای پژوهش در قالب دو پرسش اصلی به شرح بخشهای زیر صورت بندی شده اند:

۱- آیا الگوی کنونی گزارشگری مالی الکترونیکی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان برخوردار است؟

۲- ابعاد و ویژگی های کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری مالی الکترونیکی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان کدام اند؟

پژوهش حاضر در مراحل به شرح زیر اجرا گردید:

۱- مطالعه ی مبانی نظری

در این مرحله، پژوهش های انجام شده در حوزه ی گزارشگری مالی الکترونیکی به همراه مطالعات مربوط به نقدها و نواقص الگوی کنونی گزارشگری مالی الکترونیکی مورد بررسی قرار می گیرد تا ضمن شناسایی کامل ابعاد مدل های موجود در گزارشگری مالی الکترونیکی به همراه مزایا و معایب، بتوان عوامل کلیدی مدل گزارشگری مالی الکترونیکی که به نظر می رسد جهت دستیابی به اهداف مورد نظر گزارشگری مالی الکترونیکی مفید است را مورد شناسایی و استخراج قرار دهیم.

۲- نظرخواهی عمومی از خبرگان

در این مرحله از پژوهش با توجه به معیارها و مبانی مستخرج از طریق هم اندیشی هیئت دلفی و همچنین انجام مصاحبه حضوری با خبرگان بر حسب مورد، عوامل مذکور در مرحله قبل در قالب پرسشنامه دلفی جهت اخذ نظر کارشناسی خبرگان تدوین گردید و با استفاده از الگوریتم اجرای تکنیک دلفی فازی جهت غربالگری، نظر کارشناسی ایشان در خصوص ارزیابی الگوی کنونی تهیه گزارشگری مالی الکترونیکی و همچنین عوامل کلیدی مدل گزارشگری مالی الکترونیکی مورد بررسی قرار می گیرد.

۳- تدوین طرح کلی مدل

در آخرین مرحله، با استفاده از یافته های پژوهش، ابعاد و ویژگی های کلیدی مدل گزارشگری مالی الکترونیکی در قالب مدل پیشنهادی پژوهش ارائه می گردد.

یافته های پژوهش

یافته های کلی پژوهش

با توجه به هدف، روش پژوهش باید به نحوی انتخاب می شد که علاوه بر ارزیابی وضعیت موجود (آنچه که هست)، دستیابی به وضعیت مطلوب (آنچه باید باشد) را نیز ممکن میساخت؛ بنابراین، از میان رویکردهای موجود روش شناسی، رویکرد تفسیری مناسب تشخیص داده شد تا با استفاده از روش دلفی فازی دستیابی به اهداف پژوهش را میسر سازد:

۱) سوال اول پژوهش: آیا الگوی کنونی گزارشگری مالی الکترونیکی، از قابلیت‌های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت‌های استفاده کنندگان برخوردار است؟

برای پاسخ گویی به این سوال، جلساتی به صورت دلفی با کارشناسان خبره اعم از اعضای هیئت علمی عضو گروه‌های حسابداری، مدیریت مالی و علوم اجتماعی دانشگاه‌های مادر، مدیران ارشد و کارکنان بخش مالی شرکتها، مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره و کارشناس بورس و بازار سرمایه که تعداد آنها شامل ۳۵ نفر به عنوان خبره در نظر گرفته شدند برگزار شد و خروجی این جلسات به انضمام مطالعات ادبیات تحقیق و مرور متون و تحقیقات پیشین صورت گرفته از جمله پژوهش‌های انجام شده در حوزه گزارشگری مالی الکترونیکی به همراه مطالعات مربوط به نقدها و نواقص الگوی کنونی تهیه گزارشگری مالی الکترونیکی مورد بررسی استخراج بیش از ۵ فاکتور اصلی موثر بوده است، که نتیجه آن در نگاره ۵ آورده شده است؛ در ادامه پرسشنامه پنج گزینه‌ای با طیف لیکرت در اختیار کارشناسان قرار گرفت و از آنها خواسته شد که دلیل (دلایل) این که الگوی کنونی گزارشگری مالی الکترونیکی، از قابلیت‌های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت‌های استفاده کنندگان برخوردار نمی‌باشد را تعیین نمایند؛ سپس با استفاده از میانگین نظرات خبرگان، عوامل اصلی شناسایی و تعیین شد که نتیجه آن در نگاره ۱ آورده شده است. قابل ذکر است که این تحقیق به صورت کمی و توصیفی می‌باشد، از این رو بعد از شناسایی عوامل موثر به روش دلفی فازی از شرکت کنندگان، از پرسشنامه به عنوان ابزاری جهت سنجش جمعی نظرات خبرگان استفاده شده است و یک پرسشنامه استاندارد به عنوان سنجش رابطه کیفی نمی‌باشد:

نگاره (۲)- پرسشنامه و نتیجه آن جهت بررسی قابلیت‌های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت‌های استفاده کنندگان در الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی

ردیف	به کدام دلیل (دلایل) الگوی کنونی گزارشگری مالی الکترونیکی، از قابلیت‌های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت‌های استفاده کنندگان برخوردار نمی‌باشد؟	ابعاد مورد بررسی	کاملاً موافقم	موافقم	نی موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم
۱	نبود زیر ساخت‌های لازم برای اجرای گزارشگری اینترنتی	عدم دسترسی عموم به ابزار و فناوری لازم جهت تهیه و استفاده از گزارشگری الکترونیکی مانند رایانه، اتصال به اینترنت و برنامه نویسان مجرب.	14	9	7	4	1
۲		عدم تبیین استانداردهای حسابداری برای گزارشگری اینترنتی	12	10	8	5	0
۳		کمبود نرم افزارهای هوشمند تحلیلگر مالی مبتنی بر دریافت مستقیم اطلاعات از شرکتها.	14	9	8	4	0
۴		نبود تجربه کافی در اجرای گزارشگری اینترنتی	11	10	8	6	0
۵	کمبود آموزش لازم در ارائه گزارشگری مالی الکترونیکی	شناخت اندک مدیران موسسات از نقش و اهمیت گزارشگری مالی الکترونیکی	11	10	7	5	2
۶	عدم امنیت اطلاعات	افزایش احتمال از بین رفتن دادهها توسط ویروسها	14	11	8	2	0
۷		احتمال حمله هکرها (رنه گران)	15	10	5	4	1
۸	عدم اعتبار سنجی گزارشگری مالی اینترنتی	مشکل تعیین اعتبار گزارشهای غیرقانونی.	13	10	7	3	2
۹		مقایسه ناپذیری اطلاعات در اینترنت به دلیل فقدان مقررات در زمینه ی گزارش اطلاعات.	13	10	6	4	2
۱۰	مشکلات قانونی در ارتباط با اجرای گزارشگری اینترنتی	عدم اختیارات قانونی کافی در اجرای گزارشگری اینترنتی	1	3	9	10	12
۱۱		نبود دستورالعمل و استانداردهای اجرای گزارشگری اینترنتی	2	2	7	12	12

منبع: یافته های پژوهشگر

در این مرحله، میانگین امتیازات هر شاخص، از طریق مجموع امتیازات در نظر گرفته شده (کاملاً موافقم، موافقم، بی نظر، مخالفم، کاملاً مخالفم) برای هر شاخص تقسیم بر تعداد افراد (۳۵) محاسبه می گردد و شاخص هایی که امتیاز بالا (بالا تر از حد متوسط) کسب کردند به عنوان دلیل (دلایل) این که الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان برخوردار نمی باشد، شناسایی می شوند که در نگاره ۲، ارائه شده است:

نگاره (۳) - اعداد مثلث ای هم ارز با متغیرهای زبانی

متغیر کلامی	متغیر کلامی هم ارز	عدد فازی هم ارز
کاملاً مخالفم	VL	(0, 0, 0.025)
مخالفم	L	(0, 0.25, 0.5)
بی نظر	M	(0.25, 0.5, 0.75)
موافقم	H	(0.5, 0.75, 1)
کاملاً موافقم	VH	(0.75, 1, 1)

منبع: یافته های پژوهشگر

به طور نمونه محاسبه میانگین نظرات تا چهار رقم اعشار برای سوال اول از عوامل نبود زیر ساخت های لازم برای اجرای گزارشگری اینترنتی و از زیر مجموعه شاخص های عدم دسترسی عموم به ابزار و فناوری لازم جهت تهیه و استفاده از گزارشگری الکترونیکی مانند رایانه، اتصال به اینترنت و برنامه نویسان مجرب (پرسشنامه شماره ۱) به شرح زیر است:

$$DeFuzzy = 0.6905 \quad ((0, 0, 0.25) * 1) = (0.4786, 0.7214, 0.8714)$$

$$((0.75, 1, 1) * 14) + ((0.5, 0.75, 1) * 9) + ((0.25, 0.5, 0.75) * 7) + ((0, 0.25, 0.5) * 4) +$$

میانگین امتیازات برای بررسی قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان در الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی در نگاره ۳، ارائه شده است:

نگاره (۴) - میانگین امتیازات برای بررسی قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان در الگوی

کنونی گزارشگری اینترنتی

ردیف	شرح بررسی	ابعاد مورد بررسی	mean/L	mean/M	mean/U	mean Crisp
۱	نمود زیر ساخت های لازم برای اجرای گزارشگری اینترنتی	عدم دسترسی عموم به ابزار و فناوری لازم جهت تهیه و استفاده از گزارشگری الکترونیکی مانند رایانه، اتصال به اینترنت و برنامه نویسان مجرب.	0/4786	0/7214	0/8714	0/6905
۲		عدم تبیین استانداردهای حسابداری برای گزارشگری اینترنتی	0/4571	0/7071	0/8714	0/6786
۳		کمبود نرم افزارهای هوشمند تحلیلگر مالی مبتنی بر دریافت مستقیم اطلاعات از شرکتها.	0/4857	0/7357	0/8857	0/7024
۴		نبود تجربه کافی در اجرای گزارشگری اینترنتی	0/4357	0/6857	0/8571	0/6595
۵	عدم امنیت اطلاعات	شناخت اندک مدیران موسسات از نقش و اهمیت گزارشگری مالی الکترونیکی	0/4286	0/6643	0/8357	0/6429
۶		افزایش احتمال از بین رفتن دادهها توسط ویروسها	0/5143	0/7643	0/9143	0/7310
۷	عدم اعتبار سنجی گزارش	احتمال حمله هکرها (رنه گران)	0/5000	0/7429	0/8857	0/7095
۸		مشکل تعیین اعتبار گزارشهای غیرقانونی.	0/4714	0/7071	0/8643	0/6810

0/6738	0/8571	0/7000	0/4643	مقایسه ناپذیری اطلاعات در اینترنت به دلیل فقدان مقررات در زمینه ی گزارش اطلاعات.	گری مالی اینترنتی	۹
0/3190	0/5357	0/2929	0/1286	عدم اختیارات قانونی کافی در اجرای گزارشگری اینترنتی	مشکلات قانونی در ارتباط با اجرای گزارشگری اینترنتی	۱۰
0/3095	0/5214	0/2857	0/1214	نبود دستورالعمل و استانداردهای اجرای گزارشگری اینترنتی	اجرای گزارشگری اینترنتی	۱۱

پس از فازی زدایی و تعیین مقادیر قطعی برای هر شاخص، به منظور غربال شاخص های اثرگذار در نظر می گیرند، در این مطالعه، با توجه به نوع پژوهش و نیز تبعیت از مطالعات انجام شده آستانه تحمل $0/5$ در نظر گرفته شده است. بر این اساس با توجه به میانگین امتیازهای به دست آمده؛ از آنجا کلیه شاخص ها به غیر از دو شاخص عدم اختیارات قانونی کافی در اجرای گزارشگری اینترنتی و نبود دستورالعمل و استانداردهای اجرای گزارشگری اینترنتی از نظر کارشناسان نمره متوسط به بالایی گرفته اند و مقدار آنها از $0/5$ بالاتر می باشد؛ از اینرو ۹ شاخص از بین ۱۱ شاخص مذکور به عنوان دلیل (دلایل) عدم برخورداری الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان انتخاب می شوند. این نتایج گواه از این است که الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان برخوردار نیست و نیاز به تغییرات اساسی دارد. به علاوه اجماع نظر خبرگان در این خصوص این است که به طور کلی الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان برخوردار نمی باشد و مهمترین دلایل خود را را عدم امنیت اطلاعات شامل دو شاخص افزایش احتمال از بین رفتن داده ها توسط ویروس ها و احتمال حمله هکرها (رخنه گران) اظهار کردند؛ بنابراین از نظر خبرگان مهمترین دلایل اصلی برای عدم برخورداری قابلیت های لازم الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان عدم امنیت اطلاعات می باشد. رتبه بندی دلیل (دلایل) عدم برخورداری الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان در نگاره ۴، ارائه شده است:

نگاره (۵) - رتبه بندی دلیل (دلایل) عدم برخورداری الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان

ردیف	ابعاد مورد بررسی	میانگین امتیاز	رتبه
۱	عدم دسترسی عموم به ابزار و فناوری لازم جهت تهیه و استفاده از گزارشگری الکترونیکی مانند رایانه، اتصال به اینترنت و برنامه نویسان مجرب.	0/6905	۴
۲	عدم تبیین استانداردهای حساسی برای گزارشگری اینترنتی	0/6786	۶
۳	کمبود نرم افزارهای هوشمند تحلیلگر مالی مبتنی بر دریافت مستقیم اطلاعات از شرکتها.	0/7024	۳
۴	نبود تجربه کافی در اجرای گزارشگری اینترنتی	0/6595	۸
۵	شناخت اندک مدیران موسسات از نقش و اهمیت گزارشگری مالی الکترونیکی	0/6429	۹
۶	افزایش احتمال از بین رفتن دادهها توسط ویروسها	0/7310	۱
۷	احتمال حمله هکرها (رخنه گران)	0/7095	۲
۸	مشکل تعیین اعتبار گزارشهای غیرقانونی.	0/6810	۵
۹	مقایسه ناپذیری اطلاعات در اینترنت به دلیل فقدان مقررات در زمینه ی گزارش اطلاعات.	0/6738	۷

منبع: یافته های پژوهشگر

۱) سوال دوم: ابعاد و ویژگیهای کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان کدام اند؟

در مرحله دوم جلساتی به صورت دلفی با کارشناسان خبره اعم از اعضای هیئت علمی عضو گروه های حسابداری، مدیریت مالی و علوم اجتماعی دانشگاه های مادر، مدیران ارشد و کارکنان بخش مالی شرکتها، مدیرعامل یا عضو هیات مدیره و کارشناس بورس و بازار سرمایه که تعداد آنها شامل ۳۵ نفر به عنوان خبره در نظر گرفته شدند برگزار شد و خروجی این جلسات به انضمام مطالعات ادبیات تحقیق منتج به استخراج بیش از ۵ عامل اصلی و ۱۵ گویه موثر شد، که نتیجه آن در نگاره ۵ آورده شده است؛ در ادامه در مرحله سوم پرسشنامه پنج گزینه ای با طیف لیکرت در اختیار کارشناسان قرار گرفت و از آنها خواسته شد که ابعاد و ویژگیهای کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری مالی الکترونیکی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان را به صورت تجمیع نظرات تعیین نمایند؛ سپس با استفاده از میانگین نظرات خبرگان، عوامل اصلی شناسایی و تعیین شد. با توجه به میانگین های کسب شده، عواملی که امتیاز کمتر از حد متوسط کسب کرده اند حذف می شوند و بقیه عوامل به عنوان فاکتورهای موثر در تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان در نظر گرفته می شوند، که در نگاره ۵، ارائه شده است:

نگاره (۶) - اعداد مثلث ای هم ارز با متغیرهای زبانی

متغیر کلامی	متغیر کلامی هم ارز	عدد فازی هم ارز
بی اهمیت	VL	(0, 0, 0.025)
کم اهمیت	L	(0, 0.25, 0.5)
بینابین	M	(0.25, 0.5, 0.75)
مهم	H	(0.5, 0.75, 1)
بسیار مهم	VH	(0.75, 1, 1)

منبع: یافته های پژوهشگر

در این مرحله، میانگین امتیازات گرفته شده، از مجموع حاصل ضرب تعداد افراد در نگاره ۱۰ در امتیازات در نظر گرفته شده (بسیار مهم، مهم، تاحدودی مهم، کم اهمیت، و بی اهمیت) تقسیم بر تعداد افراد (۳۵) بدست آمد و شخص هایی که امتیاز بالای حد متوسط کسب کردند به عنوان فاکتورهای موثر در تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی. شناسایی می شوند، که در نگاره ۱۰، ارائه شده است:

نگاره (۷) - امتیازات ابعاد و ویژگیهای کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان

ردیف	ابعاد	شرح	۱	۲	۳	۴	۵
۱	ویژگی های محیط کلی گزارشگری	فرهنگ ملی	12	10	7	5	1
		رونق اقتصادی	1	3	8	10	13
		سطح تکنولوژی	12	10	6	5	2
		ملاحظات بازار سرمایه	12	9	8	5	1
		تاثیر رسانه های عمومی بر انتخاب اینترنت به عنوان ابزار گزارش اطلاعات	13	11	7	3	1
۶	فشارهای قانونی	تدوین استانداردهای لازم برای گزارشگری اینترنتی	13	10	7	3	2
		الزامات سازمانها و مؤسسات بین المللی برای گزارشگری اینترنتی	14	9	8	4	0

2	5	6	10	12	گسترش فضای مجازی و دنیای اینترنت	فشارهای محیطی	۸
0	3	8	11	13	افزایش توان پاسخ خواهی گروههای مختلف		۹
0	2	9	10	14	توسعه ابزارهای گزارشگری اینترنتی نظیر زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر	ایجاد بسترهای مناسب برای توسعه گزارشگری اینترنتی	۱۰
0	3	8	11	13	ایجاد ارتباط صفحات حاوی گزارش های مالی از طریق هایپر لینک		۱۱
0	2	8	11	14	ایجاد شرایطی برای راحت بودن و در دسترس بودن اطلاعات مالی اینترنتی		۱۲
2	4	6	10	13	افزایش میزان نفوذ اینترنت در جامعه		۱۳
1	2	9	11	12	انجام پژوهش در حوزه نیاز سنجی	آموزش و پژوهش در حوزه گزارشگری اینترنتی	۱۴
13	10	8	3	1	مسئولیت های ناشی از گزارشگری اینترنتی		۱۵

منبع: یافته های پژوهشگر

در این پژوهش اگر مقدار قطعی حاصل از فازی زدایی دیدگاه تجمیع شده خبرگان، بزرگتر از آستانه تحمل باشد شاخص موردنظر به عنوان یک شاخص اثرگذار تأیید و در غیر این صورت رد می‌گردد. در این مطالعه، با توجه به نوع پژوهش و نیز تبعیت از مطالعات انجام شده آستانه تحمل ۰/۵ در نظر گرفته شده است، که در نگاره ۷، ارائه شده است:

نگاره (۸) - میانگین امتیازات ابعاد و ویژگیهای کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان

ردیف	شرح	mean/L	mean/M	mean/U	meanCrisp
۱	فرهنگ ملی	0/4500	0/6929	0/8571	0/6667
۲	رونق اقتصادی	0/1214	0/2786	0/5214	0/3071
۳	سطح تکنولوژی	0/4429	0/6786	0/8429	0/6548
۴	ملاحظات بازار سرمایه	0/4429	0/6857	0/8500	0/6595
۵	تاثیر رسانه های عمومی بر انتخاب اینترنت به عنوان ابزار گزارش اطلاعات	0/4857	0/7286	0/8857	0/7000
۶	تدوین استانداردهای لازم برای گزارشگری اینترنتی	0/4714	0/7071	0/8643	0/6810
۷	الزامات سازمانها و مؤسسات بین المللی برای گزارشگری اینترنتی	0/4857	0/7357	0/8857	0/7024
۸	گسترش فضای مجازی و دنیای اینترنت	0/4429	0/6786	0/8429	0/6548
۹	افزایش توان پاسخ خواهی گروههای مختلف	0/4929	0/7429	0/9000	0/7119
۱۰	توسعه ابزارهای گزارشگری اینترنتی نظیر زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر	0/5071	0/7571	0/9071	0/7238
۱۱	ایجاد ارتباط صفحات حاوی گزارش های مالی از طریق هایپر لینک	0/4929	0/7429	0/9000	0/7119
۱۲	ایجاد شرایطی برای راحت بودن و در دسترس بودن اطلاعات مالی اینترنتی	0/5143	0/7643	0/9143	0/7310
۱۳	افزایش میزان نفوذ اینترنت در جامعه	0/4643	0/7000	0/8571	0/6738
۱۴	انجام پژوهش در حوزه نیاز سنجی	0/4786	0/7214	0/8857	0/6952
۱۵	مسئولیت های ناشی از گزارشگری اینترنتی	0/1214	0/2786	0/5214	0/3071

منبع: یافته های پژوهشگر

از آنجا که کلیه سوالات به استثنای رونق اقتصادی و مسئولیت های ناشی از گزارشگری اینترنتی امتیاز بالای متوسط (۰/۵) گرفته اند، صحت کلیه ی زیرمعیارها به غیر از رونق اقتصادی و مسئولیت های ناشی از گزارشگری اینترنتی تأیید می‌شود. از این رو ۱۳ شاخص باقی مانده به عنوان ابعاد و ویژگی های کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری اینترنتی

جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان انتخاب شدند. رتبه بندی ابعاد و ویژگی های کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان در نگاره ۸، ارائه شده است:

نگاره (۹) - رتبه بندی ابعاد و ویژگیهای کلیدی مناسب برای تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان

ردیف	شرح	میانگین امتیاز	رتبه
۱	فرهنگ ملی	0/6667	۹
۲	سطح تکنولوژی	0/6548	۱۱
۳	ملاحظات بازار سرمایه	0/6595	۱۰
۴	تاثیر رسانه های عمومی بر انتخاب اینترنت به عنوان ابزار گزارش اطلاعات	0/7000	۵
۵	تدوین استانداردهای لازم برای گزارشگری اینترنتی	0/6810	۷
۶	الزامات سازمانها و مؤسسات بین المللی برای گزارشگری اینترنتی	0/7024	۴
۷	گسترش فضای مجازی و دنیای اینترنت	0/6548	۱۱
۸	افزایش توان پاسخ خواهی گروههای مختلف	0/7119	۳
۹	توسعه ابزارهای گزارشگری اینترنتی نظیر زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر	0/7238	۲
۱۰	ایجاد ارتباط صفحات حاوی گزارش های مالی از طریق هایپر لینک	0/7119	۳
۱۱	ایجاد شرایطی برای راحت بودن و در دسترس بودن اطلاعات مالی اینترنتی	0/7310	۱
۱۲	افزایش میزان نفوذ اینترنت در جامعه	0/6738	۸
۱۳	انجام پژوهش در حوزه نیاز سنجی	0/6952	۶

منبع: یافته های پژوهشگر

در این راستا اجماع نظر خبرگان در این خصوص این است که شاخص ایجاد بسترهای مناسب برای توسعه گزارشگری اینترنتی به طور کلی و زیر مجموعه آن یعنی ایجاد شرایطی برای راحت بودن و در دسترس بودن اطلاعات مالی اینترنتی با اهمیت ترین شاخص در بین شاخص های شناسایی شده به منظور تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان می باشد، بعد از آن زیر شاخص های توسعه ابزارهای گزارشگری اینترنتی نظیر زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر، ایجاد ارتباط صفحات حاوی گزارش های مالی از طریق هایپر لینک و الزامات سازمان ها و مؤسسات بین المللی برای گزارشگری اینترنتی به عنوان مهمترین رهاکارهای لازم به منظور تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان انتخاب شدند. در نهایت با توجه به تحلیل های صورت گرفته، مدل پیشنهادی تحقیق در قالب مدل ۱، ارائه شد:

$$Y = W_1C_1 + W_2C_2 + W_3C_3 + W_4C_4 + W_5C_5 + W_6C_6 + W_7C_7 + W_8C_8 \\ + W_9C_9 + W_{10}C_{10} + W_{11}C_{11} + W_{12}C_{12} + W_{13}C_{13}$$

که در آن Y مجموع ارزش امتیاز کسب شده هر یک از ۱۳ شاخص می باشد مولفه W با توجه به اوزان نهایی بدست آمده برای هر یک از شاخص ها طبق نگاره ۱۲، می باشد، که طبق نظر خبرگان میتواند مطابق نگاره ۱۲، باشد؛ لذا مدیران و رؤسای شرکت های تابع می توانند از طریق امتیاز دادن به هر یک از مؤلفه ها و سقف امتیازهای مدنظر، مجموع ارزش امتیازی هر مولفه از گزارشگری اینترنتی را محاسبه کنند شرکت ها نیز برای محاسبه امتیاز می تواند از مقیاس پنج تایی لیکرت یا هر

مبنای ارزش گذاری دیگر استفاده کند که در آن سقف امتیاز هر مؤلفه و نحوه امتیازدهی توسط مدیران و رؤسای شرکت تعیین می شود.

نتیجه گیری و پیشنهاد ها

با توجه به نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها که از راه توزیع پرسشنامه دلفی بین خبرگان انجام شد، نتایج نشان داد که اجماع نظر خبرگان در این خصوص این است که به طور کلی الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، از قابلیت های لازم برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان برخوردار نمی باشد و مهمترین دلایل خود را افزایش احتمال از بین رفتن داده ها توسط ویروس ها؛ احتمال حمله هکرها (رخنه گران) و کمبود نرم افزارهای هوشمند تحلیلگر مالی مبتنی بر دریافت مستقیم اطلاعات از شرکتها اظهار کردند؛ بنابراین از نظر خبرگان مهمترین دلایل اصلی برای عدم برخورداری قابلیت های لازم الگوی کنونی گزارشگری اینترنتی، برای پاسخگویی به نیازها و ضرورت های استفاده کنندگان عدم امنیت اطلاعات می باشد؛ در این راستا کمالی اردکانی و همکاران (۱۴۰۰)، دریافتند که مهمترین معیارهای موثر بر گزارشگری مالی اینترنتی به دو دسته اقلام محتوایی گزارشگری مالی اینترنتی و اقلام نحوه ارائه گزارشگری مالی اینترنتی قابل تقسیم است و با توجه به تحلیل حساسیت انجام شده می توان چنین بیان نمود که شاخص نحوه ارائه مولفه دسترسی آسان به روابط سرمایه گذاران و اطلاعات مالی با بیشترین مقدار موثر ترین شاخص ها در این بعد هستند؛ که تا حدودی در راستای نتایج پژوهش حاضر می باشد. و از سوی دیگر برای نتایج حاصل از سوال دوم نشان داد که شاخص ایجاد بسترهای مناسب برای توسعه گزارشگری اینترنتی به طور کلی و زیر مجموعه آن یعنی ایجاد شرایطی برای راحت بودن و در دسترس بودن اطلاعات مالی اینترنتی با اهمیت ترین شاخص در بین شاخص های شناسایی شده به منظور تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان می باشد، بعد از آن زیر شاخص های توسعه ابزارهای گزارشگری اینترنتی نظیر زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر؛ ایجاد ارتباط صفحات حاوی گزارش های مالی از طریق هایپر لینک و الزامات سازمانها و مؤسسات بین المللی برای گزارشگری اینترنتی به عنوان مهمترین راهکارهای لازم به منظور تدوین مدل گزارشگری اینترنتی جهت رفع نقدها و نواقص الگوی کنونی و پاسخ به نیازهای استفاده کنندگان انتخاب شدند؛ در این راستا؛ نوروزی پور و همکاران (۱۳۹۰)، نشان دادند که با مطرح شدن پدیده جهانی شدن، رقابت و پیشرفت های تکنولوژیک، شرکتها به سمت بین المللی شدن پیش می روند و بایستی مفاهیم و چارچوب های گزارشگری اینترنتی بیشتر مورد بررسی و توجه قرار بگیرند؛ که تا حدودی در راستای نتایج پژوهش حاضر می باشد. با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می شود دولت و نهادهای متولی از طریق رسانه های اجتماعی و به ویژه رسانه ملی آگاهی های لازم در ارتباط با گزارشگری مالی الکترونیکی را در اختیار مردم قرار دهند. به سازمان حسابرسی نیز پیشنهاد می شود اصول و استانداردهای مرتبط با گزارشگری اینترنتی را تدوین یا ترجمه و به صورت رسمی منتشر کنند تا مؤسسات حسابرسی از این استانداردها برای گزارشگری اینترنتی استفاده کنند. به جامعه حسابداران رسمی ایران پیشنهاد می شود با برگزاری دوره های آموزشی، شرکا و مدیران خود را در راستای اطمینان بخشی گزارشگری مالی الکترونیکی آماده کند. به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری پیشنهاد می شود بدون توجه به نوع رشته تحصیلی دانشگاهی، دروس و واحدهای درسی مرتبط با مقوله گزارشگری اینترنتی را در رشته ها و مقاطع تحصیلی مختلف، به ویژه برای مقاطع تحصیلات تکمیلی تعریف کند و به منظور ایجاد قابلیت مقایسه، قابلیت اتکا و رفع نیازهای اطلاعاتی عموم استفاده کنندگان و سایر مشکلات؛ استانداردگذاری برای گزارشگری مالی تحت وب امری ضروری به نظر می رسد، لذا با توجه به ماهیت پیچیده گزارشگری اینترنتی استانداردگذاری در این زمینه نیازمند پژوهش های بیشتری در حوزه نیازسنجی استفاده کنندگان؛ گستره انتشار اطلاعات؛ تاثیرات گزارشگری تحت وب بر تصمیمات استفاده کنندگان اطلاعات، مسئولیت های ناشی از گزارشگری تحت وب و سایر موضوعات مرتبط می باشد.

منابع:

- بابایی، امیر؛ آقایی، مهدی؛ پاشایی، مهدی. (۱۳۹۴). حسابداری و گزارشگری الکترونیکی، اولین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت در هزاره سوم، رشت.
- بندریان، امیرعلی؛ احمدی، محمدرضان؛ بزرگمهریان؛ شاهرخ؛ مقصودی، فرامرز. (۱۳۹۸). تأثیر کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی و ویژگی های شرکت بر محتوای اطلاعاتی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام. پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، تحقیقات حسابداری و حسابرسی مالی، ۱۱(۴۳)، صص ۲۱۹-۲۴۶.
- پورزمانی، زهرا؛ سنایی، فاطمه. (۱۳۹۲). تأثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر قیمت سهام، فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۶(۱۷)، صص ۱۸-۱.
- شمس زاده، باقر؛ زلفی، حسن؛ امینیان، حامد. (۱۳۹۶). آسیب شناسی الگوی کنونی تهیه صورت های مالی و ارائه مدل گزارشگری مالی بر مبنای فعالیت فصلنامه حسابداری مالی، ۹(۳۶)، صص ۱۲۷-۱۶۰.
- کاشانی، زهرا؛ ملاباقر، مریم. (۱۳۹۷). ارزیابی تاثیر گزارشگری الکترونیکی بر پارامترهای گزارشگری مالی، هفتمین کنفرانس ملی کاربردهای حسابداری و مدیریت، تهران.
- کمالی اردکانی، محمود؛ ناظمی اردکانی، مهدی؛ معین الدین، محمود. (۱۴۰۰). ارائه ابزاری جهت سنجش کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۰(۳۹)، صص ۱۳۷-۱۴۸.
- مهدوی پور، علی؛ موسوی شیری، محمود؛ کریمی ریایی، علیرضا. (۱۳۸۷). "عوامل مؤثر بر افشای اطلاعات مالی از طریق اینترنت در وبسایت شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۲(۵)، صص ۱۶۱-۱۴۲.
- مومنی، علیرضا؛ ارس خان، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر گزارشگری مالی الکترونیکی بر قیمت سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، محل انتشار: فصلنامه پژوهش های جدید در مدیریت و حسابداری، ۴(۹).
- ناظمی اردکانی، مهدی؛ عارف منش، زهره؛ دهقان دهنوی، سمیه. (۱۳۹۸). تأثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر ارزش شرکت، پژوهش های تجربی حسابداری، ۹(۲)، صص ۳۲۳-۳۵۰.
- نوروزی پور، کریم؛ محمدی، مهدی؛ علیزاده، نادی. (۱۳۹۰). روندی به سوی گزارشگری مالی الکترونیکی: بررسی تاثیر فناوری اطلاعات برافشای داوطلبانه اطلاعات شرکت، حسابداری مدیریت، ۴(۱۱)، صص ۷۳-۹۲.
- ولی پور، هاشم؛ خسروی، علی؛ مرادی، جواد. (۱۳۹۳). عوامل مؤثر گزارشگری اینترنتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، شیراز.

Ahmed, A. H. , Tahat, Y. A. , Burton, B. M. , & Dunne, T. M. (2015). The value relevance of corporate internet reporting: The case of Egypt. *Advances in Accounting*:31 (2), 188-196.

Al-Sartawi, A. M. (2017). The Effect of the Electronic Financial Reporting on the Market Value Added of the Islamic banks in Gulf Cooperation Council Countries. In 8th Global Islamic Marketing Conference, 4-6.

Ardillah, K., & Carolin, F. (2022). The Impact of Corporate Governance Structure on Internet Financial Reporting (IFR). In Universitas Lampung International Conference on Social Sciences (ULICoSS 2021) (pp. 544-552). Atlantis Press.

- Bananuka, J. (2019). Intellectual capital, isomorphic forces and internet financial reporting: Evidence from Uganda's financial services firms. *Journal of Economic and Administrative Sciences*.
- Bin Ali Khan, M. N. A. , & bin Ismail, N. A. (2011). The use of disclosure indices in internet financial reporting research. *Journal of Global Business and Economics*,3-(1),157-173.
- Lai, S. C. , Lin, C. , Lee, H. C. , & Wu, F. (2010). An empirical study of the impact of internet financial reporting on stock prices. *The International Journal of Digital Accounting Research*, 10, 1-26.
- Larrán, M. , & Giner, B. (2002). The use of the internet for corporate reporting by Spanish Companies. *The International Journal of Digital Accounting Research*, 2 (1), 53–82.
- Monter, M., N. Al-Malkawi, H. A., & A. Mahdy, E. (2014). Internet financial reporting in an emerging economy: evidence from Jordan. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 4(2),158-174.
- Murdayanti, Y., & Khan, M. N. A. A. (2021). The development of internet financial reporting publications: A concise of bibliometric analysis. *Heliyon*, 7(12), e08551.
- Rahman, Z. D. (2010). *The Impact of Internet Financial Reporting on Stock Prices Moderated by Corporate Governance: Evidence from Indonesia Capital Market. available at: <http://papers.ssrn.com>.*
- Tariq Ismail, H, (2002). An Empirical Investigation of Factors Influencing Voluntary Disclosure of Financial Information on the Internet in the Gcc Countries, Faculty of Commerce, Cairo University, Egypt, 17(1), 41-52.